

Nr 6

Utlåtande i anledning av motioner dels om åtgärder för att stärka konsumenternas ställning, dels ock angående konsumentupplysning, såvitt motionerna behandlas av första lagutskottet.

I de likalydande motionerna I: 235 av herr *Helén m. fl.* och II: 272 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.* hemställs — i den del motionerna behandlas av första lagutskottet — »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa,

1. att förslag till lag om rätt för köpare att i vissa fall frånträda köpeavtal förelägges 1970 års riksdag,

2. om utredning och förslag till lag om samhällelig auktorisation av vissa garantiförpliktelser enligt i motionen angivna riktlinjer».

I övriga delar behandlas motionerna av tredje lagutskottet.

I de likalydande motionerna I: 547 av fru *Elvy Olsson* och herr *Bengtson* och II: 639 av herr *Larsson* i Borrby hemställs — i den del motionerna behandlas av första lagutskottet — »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning i syfte att se över köplagen enligt de riktlinjer som ovan skisserats».

I övriga delar har motionerna hänvisats dels till konstitutionsutskottet, dels till statsutskottet.

Motionernas motivering

I: 235 och II: 272

I motiveringen till motionerna, vilken återfinns i motionen I: 215, uttalas, såvitt nu är i fråga, att behovet av lagstiftning till konsumenternas stöd inte är fyllt i och med en konsumentskyddslag utan att andra åtgärder krävs vid sidan av denna.

Härefter fortsätter motionärerna (s. 16):

Köplagen behöver omarbetas så att den medger ett bättre skydd för konsumenterna. De lagregler, som reglerar köp av lös egendom är i stor utsträckning dispositiva. Det är i många fall en fördel, eftersom parterna då är fria att sluta ett särskilt avtal, som så bra som möjligt uppfyller bägges önskemål i olika avseenden. För att ett sådant arrangemang skall vara till fördel för bägge parter krävs dock, att de är jämbördiga i förhandlingsstyrka. Eftersom många konsumenter är dåligt informerade om köplagen och har svag förhandlingsposition kan de inte använda

lagens dispositivitet till egen fördel. De får i stället ofta sin ställning i avtalshänseende försvagad genom t. ex. garantiöverenskommelser, som innehåller få reella förpliktelser från säljarens sida, men som sätter köplagens bestämmelser om säljarens skyldigheter ur spel.

Till enskilda konsumenters skydd behövs vissa tvingande lagregler. Inte så få av de garantiförbindelser, som t. ex. säljare av kapitalvaror utfärdar, inskränker i själva verket högst betydligt de förpliktelser säljaren skulle ha haft om köplagens regler i stället gällt. Trots detta uppfattar många konsumenter sådana garantiförpliktelser som en betydande förmån. En orsak till detta är givetvis, att det blir lättare att vinna rättelse gentemot säljaren på de punkter garantin omfattar. Men en annan förklaring är, att många konsumenter inte känner till köplagen.

En lämplig åtgärd vore en auktorisation av innehållet i de garantiformulär, som säljaren presenterar vid köp av bl. a. kapitalvaror. Det skulle måhända kunna ske genom att man i lagen kräver, att garantiförbindelser, som säljare utfärdar åt konsumenter för att få rättslig kraft för säljarens del skall vara godkända med hänsyn till konsumentintresset av berörd myndighet.

Av betydelse för konsumenterna är, som vi tidigare förordat, lagstiftning om rätt för köpare att inom viss tid frånträda avtal, som slutits bl. a. vid dörrförsäljning, s. k. ångervecka. Direktförsäljning i hemmen, där säljaren tar initiativet till kontakten, är allt vanligare både i form av telefonförsäljning och personliga besök. Exempel på ohederligt och pockande uppträdande från försäljarens sida är inte ovanliga i sådana sammanhang. I en sådan köpsituation är konsumenten värnlösare än vid besök i ett försäljningsställe, där ändå ett visst initiativ först tas av konsumenten.

Frågan om rätt att i vissa fall frånträda köpeavtal har utretts vid flera tillfällen, bl. a. av 1961 års konsumtionskreditutredning. F. n. utreds ärendet på nordisk bas. Enligt vår uppfattning bör utredningsarbetet påskyndas så att ett lagförslag kan föreläggas riksdagen under 1970. Exempel under det sista året på olämpliga metoder från vissa dörrförsäljares sida och hänsynslösa indrivningsmetoder från direktförsäljningsföretagens sida motiverar detta.

I: 547 och II: 639

I anslutning till argumentation om hur samhällets konsumentpolitik bör bedrivas anförs till stöd för motionsyrkandena följande.

Genom en översyn av köplagen torde konsumentens ställning gentemot säljare kunna förbättras avsevärt. Samtidigt måste en ökad information kring köplagens bestämmelser till. Bl. a. borde möjligheterna att frånträda köpeavtal inom en viss tid efter köpets ingående kunna utökas.

Sakkunniga rörande lagstiftning om köp av lös egendom

Genom beslut den 25 januari 1967 har Kungl. Maj:t vidgat uppdraget för tidigare tillkallade sakkunniga på köplagsområdet till att avse en begränsad översyn av den svenska köplagen.

Enligt direktiven (riksdagsberättelsen 1968: Ju 30) skall vid utredningen närmare övervägas bl. a. om det kan finnas skäl att genomföra vissa lagändringar för att bättre tillgodose konsumenternas intressen. Sålunda skall, i syfte att stärka

konsumentens ställning gentemot dem som bedriver yrkesmässig försäljning, utredas vissa frågor rörande omfattningen av säljarens upplysningsplikt, köparens undersöknings- och reklamationskyldighet, köparens rätt till ersättning för indirekta skador och säljarens möjligheter att begränsa köparens befogenheter vid fel i godset. Behov av särskilda regler till skydd för konsumenterna bör enligt direktiven prövas förutsättningslöst och bedömas mot bakgrund av de möjligheter att skydda konsumentintressen som i övrigt står till buds genom exempelvis konsumentupplysningsverksamhet, reklamationsnämnder och förhandlingar mellan statliga eller privata organ och näringsorganisationer. För att belysa behovet av lagändringar och de praktiska verkningarna av ifrågasatta ändringar bör de sakkunniga enligt direktiven hålla överläggningar med representanter för näringslivet, företrädare för konsumentintressen och andra intressegrupper.

Enligt årets riksdagsberättelse beräknas utredningsarbetet pågå under hela år 1970.

Sakkunniga angående frågan om rätt för köpare att i visst fall fråntråda avtal

Nordiska rådet har i rekommendationen 1967: 15 hemställt till de nordiska ländernas regeringar att undersöka behovet av och överväga innehållet i en skyddsregel särskilt för sådana fall då avtal träffas eller beställning sker vid den ena partens besök utan anmodan i den andra partens bostad eller på därmed jämförlig plats. Därefter har den 16 februari 1968 sakkunniga tillkallats för att följa ett i Danmark och Norge pågående lagstiftningsarbete rörande frågan om rätt för köpare att fråntråda avtal i vissa fall. Enligt direktiven (riksdagsberättelsen 1969: Ju 55) skall de sakkunniga på grundval av dels de danska och norska kommittéernas arbete, dels ett förslag av konsumtionskreditutredningen jämte remissyttrandena däröver överväga, om det finns anledning att föreslå ändringar i den svenska lagstiftningen. Med konsumtionskreditutredningens förslag åsyftas ett i betänkandet Konsumtionskrediter i Sverige (SOU 1966: 42) framlagt förslag till lag om rätt att fråntråda avtal i vissa fall. Förslaget har remissbehandlats. Därvid har från flera håll hävdats att frågan kräver ytterligare utredning.

Enligt vad utskottet inhämtat beräknar de sakkunniga att avge betänkande med anledning av uppdraget under våren 1970.

Utskottet

I motionerna I: 235 och II: 272 anförs, såvitt de behandlas av utskottet, att köplagen behöver omarbetas så att den ger ett bättre skydd för konsumenterna. Åtskilliga garantiförpliktelser, som t. ex. säljare av kapitalvaror utfärdar och som av många konsumenter uppfattas som betydande förmåner, inskränker enligt motionärerna i själva verket de förpliktelser som köplagen ålägger säljarna. En lämplig

åtgärd vore enligt deras mening en auktorisation av innehållet i de garantiformulär som säljarna presenterar vid köp av bl. a. kapitalvaror. Motionärerna förordar också lagstiftning om rätt för köpare att inom viss tid frånträda avtal som slutits vid direkt försäljning i ena partens bostad eller på liknande sätt. Pågående utredningsarbete härvidlag bör påskyndas. I motionsyrkandet begärs utredning och förslag till lag om samhällelig auktorisation av vissa garantiförpliktelser enligt angivna riktlinjer. Vidare hemställs att förslag till lag om rätt för köpare att i vissa fall frånträda köpeavtal föreläggs 1970 års riksdag.

Enligt motionerna I: 547 och II: 639 i nu förevarande del torde konsumentens ställning gentemot säljare kunna förbättras avsevärt genom en översyn av köplagen. Bl. a. borde möjligheterna att frånträda köpeavtal inom viss tid efter köpets ingående kunna utökas. Motionärerna hemställer om utredning för översyn av köplagen enligt dessa riktlinjer.

Motionsförslagen fäster enligt utskottets mening uppmärksamheten på angelägna lagstiftningsuppgifter på konsumentpolitikens område. Som framgår av redogörelsen ovan har emellertid behovet av skyddsregler uppmärksamats av statsmakterna. Sålunda har enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande i början av 1967 tillkallats sakkunniga för en översyn av köplagen. Enligt direktiven skall vid utredningen övervägas bl. a. om det kan finnas skäl att genomföra vissa lagändringar för att bättre tillgodose konsumenternas intressen. Om det anses erforderligt att införa särskilda köprättsliga regler till konsumenternas skydd, skall övervägas om reglerna bör infogas i köplagen eller tas upp i en särskild lag. Med hänsyn till argumenteringen i motionerna I: 235 och II: 272 rörande förekommande garantiåtaganden kan nämnas att de sakkunniga även har att utreda frågor rörande säljarens möjligheter att begränsa köparens befogenheter vid fel i godset.

Sakkunniga har också tillkallats för att överväga den mer speciella frågan om rätt för köpare att frånträda avtal, framför allt i sådana fall då avtal träffas eller beställning sker vid den ena partens besök utan anmodan i den andres bostad eller på därmed jämförlig plats. Översynen sker, liksom utredningsarbetet rörande köplagen, i nordiskt samarbete.

De i motionerna uttalade önskemålen om utredning torde genom de nämnda utredningsuppdragen väsentligen vara tillgodosedda. Utskottet förutsätter att de sakkunniga även utan särskilda åtgärder från riksdagens sida beaktar de olika motionsuppslagen.

Vad gäller yrkandet i motionerna I: 235 och II: 272 att riksdagen skall begära förslag till 1970 års riksdag om rätten att frånträda köpeavtal har utskottet inhämtat att de för denna fråga tillkallade sakkunniga beräknar avge betänkande innevarande vår. Möjlighet bör således föreligga att färdigställa ett lagförslag under årets lopp. I detta läge synes anledning saknas för riksdagen att ta något initiativ beträffande ärendets fortsatta handläggning.

Med stöd av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Utskottet hemställer,

att följande motioner,

a) I: 235 och II: 272, såvitt nu är i fråga, samt

b) I: 547 och II: 639, såvitt nu är i fråga,

icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 februari 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Schött (m), Svanström (cp), fru Lindström (s), herrar Sörenson (fp) och Helge Karlsson (s)*;

från a n d r a kammaren: fru Löfqvist (s)*, fröken Bergegren (s), fru Kristensson (m), herrar Börjesson i Falköping (cp)*, Hansson i Piteå (s), Sjöholm (fp)*, fru Bergander (s)* och herr Polstam (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.